

Інформація про місця пам'яті Української революції 1917-1921 рр.

м. Івано-Франківськ

1. Меморіальна дошка Бачинському Л., 1997, авт. А. Басюк

м. Івано-Франківськ, вул. Бачинського, 2

Розпорядження ОДА від 26.05.1999 р. № 369

2. Меморіальна дошка Грушевському М. С., 1991, авт. В. Вільшук

м. Івано-Франківськ, Грушевського, 1, на фасаді будинку.

Грушевський Михайло Сергійович (20.09.1866, м. Холм, тепер Польща – 25.09.1934, м. Кисловодськ) – історик, літературознавець, письменник, громадський, політичний і державний діяч, голова Української Центральної Ради (1917–18). Закінчив Київський університет (1890). З 1894 р. – завідувач кафедри історії Східної Європи Львівського університету, голова історико-філософської секції НТШ (1897–1913 рр. – голова НТШ), редактор «Записок НТШ» (1898–1907). З 1919 до 1924 перебував на еміграції. Засновник Українського соціологічного інституту у Відні. У 1924–34 рр. працював на Радянській Україні та в Москві (від 1931), після 1927 зазнавав переслідувань. Похований у Києві на Байковому цвинтарі

Як голова Наукового товариства ім. Т. Шевченка, редактор «Записок НТШ» (з 1895) та «Літературно-наукового вісника» (з 1898), М. Грушевський підтримував тісні стосунки з громадсько-культурними діячами Станиславова адвокатами М. Бучинським та І. Мандичевським, літературознавцем, учителем Станіславівської учительської семінарії (1891–1912) Р. Заклинським та його синами, діяльними членами НТШ, публіцистами Богданом і Ростиславом Заклинськими. У серпні 1899 М. Грушевський через І. Франка закупив у Р. Заклинського для НТШ ряд важливих документів з історії Галичини, які частково були опубліковані в «Записках НТШ» (1906).

На запрошення громадських діячів міста М. Грушевський неодноразово бував у Станиславові, зупинявся в готелі «Австрія» (тепер «Дністер»). Як писав станіславівський часопис «Нове життя», 8 і 9 квітня 1919 р. М. Грушевський «відбув довгі конференції з президентом Державного секретаріату доктором Голубовичем та іншими державними секретарями», а також зустрівся з тодішнім самбірським повітовим комісаром ЗО УНР Андрієм Чайковським.

3. Будинок дирекції залізниць, у якому в 1919 працював уряд ЗУНР

м. Івано-Франківськ, вул. Грюнвальдська, 11, у північно-західній частині міста, між центром і залізничним вокзалом.

Спорудження розпочате на початку травня 1912 і рівно через два роки завершено. У січні–травні 1919 в будинку розміщувався уряд ЗУНР. В результаті успішного повстання 1 листопада 1918 у Львові та в усіх повітах краю Українська Національна Рада 13 листопада проголосила утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). 21 листопада 1918 УГА під натиском переважаючих сил поляків покинула Львів. Уряд переїхав до Тернополя, а з 1 січня 1919 – до Станиславова. Так повітове місто з 35-тисячним населенням протягом п'яти місяців стало тимчасовою столицею ЗУНР. Міністерства, що іменувалися Державними секретаріатами, розмістились у будинках дирекції залізниць (вул. Грюнвальдська, 11) та окружного суду (зараз вул. Сахарова, 15). Один із повітових комісарів згадував: «На другий день пішов я до Державного секретаріату. Він містився у величавім будинку дирекції залізниць. Кращого будинку на поміщення верховної державної влади й не треба...» Тут працювали відомі політичні діячі Галичини Є. Петрушевич, С. Голубович, Д. Вітовський, І. Макух, І. Мирон, І. Куровець.

4. Пам'ятник ЗУНР, 2003, авт. В. Довбенюк

м. Івано-Франківськ вул. Грюнвальдська, 11, перед Будинком правосуддя

Після утворення Західноукраїнської Народної Республіки від представників австрійської держави владу у Станиславові перебравли члени повітової Української Національної Ради: лікар В. Янович, старший радник залізниці інженер В. Мирон та старший радник окружного суду К. Кульчицький. Міським головою 2 листопада 1918 призначено професора П. Чайківського. Господарські справи міста і повіту доручили інженерові Й. Раковському, шкільні – учителеві Г. Павлюху, робітничі – О. Устияновичу. Комісаром міської поліції призначено поручика С. Калиновича.

Через натиск польських військ з 1 січня 1919 уряд ЗУНР переїхав до Станиславова. Тут 3 січня Українська Національна Рада ЗУНР схвалила закон про злуку ЗУНР та УНР в одну Українську Народну Республіку. У Станіславові – столиці ЗУНР побувало ряд делегацій з різних країн, керівники та міністри уряду УНР, зокрема голова Директорії В. Винниченко (24–28.02.1919) та інші. У місті відбувалися наради, збори, з'їзди різних політичних партій та організацій і виступи української республіканської капели О. Кошиця, театру Й. Стадника.

Пам'ятник встановлений на площі перед будинком, в якому у 1919 розміщувались установи уряду ЗУНР, в тому числі канцелярія голови президії УНР Є. Петрушевича та

Державні секретаріати.

5. Могила Бачинського Л. В.

Розпорядження Представника Президента України від 09.12.1993 р. № 446

м. **Івано-Франківськ**, вул. Незалежності, 40 А, у центральній частині

Меморіального скверу

Бачинський Лев Васильович (14.07.1872, с. Серафинці, тепер Городенківського р-ну – 11.04.1930, м. Відень, Австрія) – державний і громадсько-культурний діяч, адвокат, голова УСРП, віце-президент Національної Ради ЗО УНР, багатолітній посол до австрійського парламенту (1907–18) та польського сейму (1927–30). Член виділу Станиславівської філії «Просвіти» (1918), автор ряду законопроектів, у тому числі Конституційного закону про об'єднання ЗУНР з УНР (1919) і Закону про земельну реформу.

Закінчив Коломийську гімназію (1891) і продовжив навчання на правничому факультеті Чернівецького університету, де був членом студентського товариства «Союз». Одночасно працював в адвокатській канцелярії Т. Окуневського в Городенці. Ставши активним членом радикальної партії, проводив значну громадсько-культурну роботу, через що потрапив у поле зору поліції. Це змусило Л. Бачинського переїхати до Снятина, де він налагодив тісні стосунки з К. Трильовським; вів передвиборну агітацію за нього та популяризував «Січі». На поч. 1900 Л. Бачинський переїхав до Калуша, щоб працювати в канцелярії адвоката А. Коса, а згодом – до Стрия. У 1907 його обрали послом до австрійського парламенту від Станиславівського округу, а ще через рік – до галицького сейму. Щоб заблокувати прийняття військового бюджету на 1912, він не сходяв із трибуни парламенту майже 14 годин. Це була одна з найдовших промов в історії австрійського парламенту.

Під час I Світової війни Л. Бачинський емігрував до Відня (Австрія). Там він ввійшов до Головної Української Ради й опікувався долею переселенців, вивезених австрійцями до концентраційних таборів у Гмінді, Талергофі та ін. Влітку 1915 повернувся до Станиславова. Після розпаду Австро-Угорщини став активним членом Української Національної Ради і заступником Є. Петрушевича. В листопадові дні 1918 був призначений комісаром ЗУНР Станиславівського повіту. Як віце-президент Ради, Л. Бачинський очолив галицьку делегацію, яка 22 січня 1919 брала участь в урочистостях з нагоди Злуки на Софійській площі в Києві.

Перебуваючи в справах у Відні, Л. Бачинський після важкої недуги несподівано

помер на 58-му році життя.

6. Могила Мочульського М.

Рішення облвиконкому від 28.11.1969 р. № 612/4

м. **Івано-Франківськ**, вул. Незалежності, 40 А, у центральній частині

Меморіального скверу

Мочульський Михайло Михайлович (05.11.1875, м. Миколаїв Львівської обл. – 14.02.1940) – нотаріус, літературознавець, письменник і перекладач, громадсько-просвітній діяч. Дійсний член НТШ, у 1904–13 рр. – член його управи. Навчався у Стрийській і Львівській гімназіях, на юридичному й філологічному факультетах Львівського університету. В 1918 призначений до складу делегації Центральної Ради в Бересті-Литовським. Згодом працював нотаріусом у Городку, Тернополі, Гримайлові, а з 1933 – у Станиславові. Досліджував творчість Т. Шевченка, І. Франка та інших. Автор праць «Іван Франко. Студії та спогади», «Гоцинський, Словацький і Шевченко як співці Коліївщини», статей про творчість Кобзаря, опублікованих у періодичній літературі: «До генези й пояснення «Інтродукції» до «Гайдамаків» Т. Шевченка» (1922), «Літературні паралелі. Шевченків «Сон» і «Призраки» Тургенєва» (1924), «Культ дерева й сокири в Шевченковій поемі» (1930) та ін. Переклав польською мовою новели В. Стефаника. Твори друкував у віденських і краківських літературних журналах, виданнях АН УРСР. Серед праць відома також фахова стаття «Спадковість згідно міжнародного приватного права».

7. Могили вояків УГА

Розпорядження Представника Президента України від 09.12.1993 р. № 446

м. **Івано-Франківськ**, вул. Незалежності, 40 А, у західній частині Меморіального скверу

Поховані українські січові стрільці, які брали участь у національно-визвольних змаганнях 1918–20 рр.

Великий наступ проти української армії почався 14 травня 1919. Трикратна польська перевага на південному фронті створила безвихідну ситуацію на Прикарпатті. Важке становище погіршилася ще й тим, що 24 травня румунське військо з дивізією польського генерала Л. Желіговського вдарило по тилах УГА і почало займати Покуття. Але причиною воєнної катастрофи УГА стали не так перемоги супротивника, як жахлива епідемія тифу та інші хвороби, які вивели зі строю і зробили недієздатними майже 90% армії. На листопад 1919 тільки 7% вояків УГА обороняли лінію фронту.

На цвинтарі знайшли спочинок 147 січовиків, уродженців не лише Львівської,

Станиславівської й Тернопільської областей, але й Буковини, Закарпаття та Великої України, які загинули в різний час. В їх числі були полковники П. Білаш (1896–?) та Г. Хміленко (1893–?), хорунжі І. Богун (1896–?), Ю. Сірецький (1882–1919), С. Сміх (1894–14.04.1919), М. Яворський (?–1919), сотники М. Дикий (1864–11.04.1919), Т. Лісовий (1898–?), В. Тотоекул (?–03.12.1918) та ін. У 1960-х рр. надгробки на могилах були поблознірськи зруйновані за вказівкою органів радянської влади, а 26.01.1968 виконком міськради своїм рішенням дозволив проводити на цвинтарі «повторні поховання ... на місці захоронення стрільців». Саме кладовище впродовж 1980–83 розрівняли й перетворили на сквер для «відпочинку трудящих». Навесні 1990 стараннями культурно-освітніх товариств та громадськості міста стрілецькі могили відновили.

8. Будинок поч. 20 ст. , в якому проживав Саєвич М.

м. Івано-Франківськ. Вул. Саєвича, 3, недалеко від міського озера

Зведений близько 1910. У 1939 будинок викупив інженер-лісівник Микола Саєвич та його дружина Софія з Залуцьких для трьох своїх дітей. У листопаді 1939 в будинку поселився Саєвич Микола-Амброзій Михайлович (17.11.1885, с. Старий Угринів Калуського повіту – 30.03.1944, м. Краків) – громадсько-політичний і культурно-освітній діяч, доктор філософії, права і лісівництва, лісівник-практик. Закінчив Львівську торгівельну школу (1921), філософсько-природничий (1924) і правничий (1927) факультети Карлового університету в Празі та лісовий відділ Віденської політехніки.

У 1910 працював лісничим на Верховинщині. В 1914 призваний до австрійської армії, де здобув підстаршинське звання. Воював у складі легіону УСС, очолював чоту, згодом сотню. Учасник боїв на г. Маківка під Болеховом. На початку лютого 1916 керував «Вербунковим комісаріатом УСС» у Володимирі-Волинському на Волині. В той час разом із побратимами відкрив на Волині й Поділлі 50 українських народних шкіл. Воював в УГА. Після Листопадового зриву призначений комісаром освіти ЗУНР у Косові, а пізніше в Кам'янці-Подільському. Брав активну участь у роботі підпільної сітки УВО (бойовий референт Начальної команди). Щоб уникнути арешту з боку польської влади, емігрував до Чехословаччини, де закінчив два факультети університету і захистив дисертацію. Автор підручників «Мисливство» й «Охорона лісу». Вів активну громадську роботу у філії «Просвіти» та «Пласті», був членом Верховної пластової ради. З 1929 на запрошення митрополита А. Шептицького працював управителем церковних дібр на Рожнятівщині. Заснував у Перегінській пуші форельне господарство й зразкову пасіку, створив унікальний музей природи, готував молодих спеціалістів для лісового господарства.

Після конфіскації Осмолодських лісів радянською владою в 1939 М. Саєвич переїхав до Станиславова. Остерігаючись переслідувань радянської влади, 13 березня 1944 залишив свою оселю і виїхав до сестри Марії Ощипко у Краків, де помер від інфаркту міокарда.

В 1998 вулицю, де розміщений будинок М. Саєвича, названо його іменем. У 1999 з нагоди 55-х роковин від дня смерті відомого інженера-лісівника на фасаді споруди відкрили меморіальну дошку. У 2006 до 120-річчя з дня народження М. Саєвича в будинку створено кімнату-музей, на території розміщеної поряд ЗОШ № 23 закладено дендропарк його імені, де висаджено 120 рідкісних порід дерев.

9. Кам'яниця «Австрія» 1912–13, в якій працювала Національна Рада ЗУНР.

Розпорядження Представника Президента України від 09.12.1993 р. № 446

м. **Івано-Франківськ**. Вул. Шевченка, 1– Січових Стрільців, 12

У центральній частині міста, на розі вулиць Січових Стрільців та Шевченка.

Будівництво було завершено восени 1913. 1 травня 1914 в кам'яниці відкрились готель (один з найкращих у Станиславові), ресторан, кафе, третій у місті кінотеатр. Усі ці заклади мали назву «Австрія», яка перейшла й на саму кам'яницю.

У січні–травні 1919, коли Станиславів був столицею ЗУНР, кінотеатр, який тоді мав назву «Одеса», став місцем засідань Національної Ради. В цьому приміщенні 3 січня 1919 була прийнята знаменна ухвала про об'єднання ЗУНР з УНР. Тут працювали відомі діячі ЗУНР Є. Петрушевич, Л. Бачинський, К. Левицький, Д. Вітовський. У лютому–березні того ж року в готелі зупинялись визначні українські політики М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра.

10. Українська гімназія 1908, 1911, в якій навчалися і працювали відомі діячі культури та національно-визвольного руху

Рішення облвиконкому від 18.07.1989 р. № 117

м. **Івано-Франківськ**. Вул. Шевченка, 44, 44-а

До початку 20 ст. середніх навчальних закладів з українською мовою викладання у місті не було. Під тиском уряду Австро-Угорщини галицьке намісництво дало згоду на створення гімназії з 1 вересня 1905. До неї записалося 135 учнів.

Тут деякий час викладав син І. Франка - Тарас. Першим і багаторічним директором гімназії працював Сабат Микола (1867–1930) – визначний педагог і філолог, дійсний член НТШ, у часи ЗУНР – заступник міністра освіти, пізніше професор Українського вільного університету у Львові. Тут викладали Бригідер Володимир (1889–1952) – біолог і зоолог,

пізніше професор Львівського університету, Рибчин Іван (1892–1970) – історик і філософ, громадсько-культурний діяч; Сорохтей Осип (1890–1941) – художник і педагог, колишній офіцер УСС. В. Бригідер та І. Рибчин померли в еміграції, О. Сорохтей – у Станіславі.

Серед учнів і випускників гімназії чимало визначних осіб, чиї імена вписані в історію України.

У приміщенні гімназії 28–29.03.1919 відбувся установчий з'їзд Української трудової партії, в якому взяли участь відомі галицькі діячі Є. Петрушевич, К. Левицький, С. Голубович та члени уряду ЗУНР. В цей час вона була найсильнішою галицькою партією, у 1924 стала складовою частиною УНДО.

11. Житловий будинок 1890-х рр., в якому проживав Франко Т. І

Розпорядження Представника Президента України від 09.12.1993 р. № 446

м. **Івано-Франківськ**. Вул. Шевченка, 95, біля міського парку ім. Т. Шевченка

Зведений близько 1898.

1939 до Станиславова прибула сім'я письменника, літературознавця і педагога Франка Тараса Івановича (1889–1971, м. Київ). Після закінчення гімназії та філософського факультету Львівського університету (1913) Тарас служив у австрійській армії, а пізніше утверджував незалежність України у складі легіону січових стрільців Української галицької армії (УГА). У 1919 р. Т.Франко у складі УГА опинився за Збручем, а навесні 1920 р. потрапив у більшовицький концтабір Кожухів. Працівник Політбюро при ЦК РКП(б) Іван Пушкар і майбутня дружина М. Хруцова Ніна Кухарчук добилися, що Т. Франка, О. Букшованого та ще кількох галицьких старшин було звільнено. З 1920 до 1922 року працював у видавництвах та навчальних закладах Харкова. Тут зав'язав знайомство з В.Сосюрою, М.Семенком, Н.Ужвій та іншими відомими діячами.

12. Меморіальний комплекс на увічнення пам'яті борців за волю України, 2007.

с. **Крихівці Івано-Франківської міської ради**, вул. Криховецька, біля храму

Меморіальний комплекс розміщений на місці частини закритого колишнього цвинтаря.

В центрі комплексу – висипана ще в 1989 висока символічна могила українським січовим стрільцям.

Ліворуч біля входу – символічна могила січового стрільця М. Петріва.

Петрів Микола (1893, с. Крихівці–19.12.1918, біля Сихова, тепер район Львова, був

похований на старому цвинтарі) – січовий стрілець, четар 1-го полку Українських Січових Стрільців. Закінчив Станіславівську гімназію і навчався у Віденській експортній академії. На початку I Світової війни був мобілізований до австрійського війська. У складі 36-го стрілецького полку брав участь у боях на різних фронтах, тричі був поранений. За військові заслуги одержав чотири нагороди. Згодом став у ряди Січових Стрільців. 18 травня 1918 четар М. Петрів зі стрільцями 1-го полку УСС пішов у смертельний бій з польськими легіонерами під Сиховом, коло Львова, де поліг. Батько Миколи, за словами його двоюрідної сестри Варвари Петрів, був заможний господар і зміг перевезти тіло сина, 28 грудня його поховали на цвинтарі в рідному селі поруч з могилою матері, яку в 1916 замордували російські солдати, бо не давала забрати корову. Під час висипання символічної могили тлінні останки М. Петріва опинилися під цією могилою (з тильного боку).

Богородчанський р-н

13. Меморіальна дошка Т. Мартинцю, 2003, авт. В. Вільшук

с-ще **Богородчани**, вул Шевченка, 68.

Мартинець Теодор (1893, с. Богородчани – ?) – сотник УГА, культурно-громадський діяч. 01.11.1918 р. під час Листопадового зриву він вивісив на львівській ратуші синьо-жовтий прапор. Пізніше Т. Мартинець був активним членом товариств «Просвіта» і «Рідна школа» у Богородчанах, очолював відділення «Земельного банку». У 1939 р. після приходу червоної армії його заарештували і вивезли у табори. Подальша доля невідома.

14. Пам'ятний знак і каплиця на місці садиби сотника армії УНР, члена Головного штабу УПА, шефа військової розвідки ВО «Говерла» К. Петера (Сокіл) та хрест на місці його загибелі К. Петера, 1992

Розпорядження ОДА від 26.05.1999 р. № 369

с. **Грабовець**, горішня околиця села, під лісом.

Петер Костянтин Кирилович (*Сокіл, Гонта*; 1893 (1897 ?), с. Пилипи Борівські Тульчинського р-ну Вінницької обл. – 27.04.1953) – сотник армії УНР, член УВО, ОУН, майор УПА, командир військової розвідки ВО «Говерла», референт пропаганди Станіславського окружного проводу ОУН (з 1947), член Головного Військового Штабу УПА (1949). Автор спогадів «Від підніж Кавказу до вершин Карпат».

Навчався в духовній семінарії, після другого курсу перевівся до Київської

учительської семінарії, де познайомився з молодим Симоном Петлюрою. Перебуваючи в царській армії, підтримав проголошення УНР і перейшов до неї на військову службу. В боях за українську державу біля с. Вапнярки на Вінничині отримав важке поранення, у шпиталі познайомився зі старшиною УСС Миколою Луцьким.

У листопаді 1920 в чині сотника перейшов з військом УНР за Збруч, на терени Польщі. Через кілька днів разом з іншими вояками та офіцерами був відправлений до концентраційного табору в Тернополі. Згодом М. Луцький, який з товаришами зумів вибратися за межі табору, за підтримки митрополита А. Шептицького визволив з неволі К. Петера та ще кількох інтернованих офіцерів. Звільнених спершу поселили в одному з монастирів Львова, а через деякий час розмістили в різних частинах Галичини, влаштувавши на роботу.

1921 К. Петер оселився в с. Грабовець Богородчанського р-ну, де одружився з місцевою дівчиною М. Голинською. Тут у 1930 збудував родинну садибу і посадив біля неї великий сад. Спершу працював на Битківському нафтопромислі, а пізніше перейшов у лісництво. У Грабовці вів серед населення культурно-просвітницьку роботу, організував хор. Через переслідування польської, а потім і радянської влади був змушений кілька разів покидати родину і переховуватися.

З початком німецької окупації 1941 повернувся в село. За дорученням Проводу виконував обов'язки коменданта української допоміжної поліції в Богородчанах, одночасно співпрацював із сіткою ОУН, постачав зброю для загонів української самооборони. В 1942 заарештований фашистами, але зумів добитися виправдання. Після звільнення переходить на нелегальне становище і очолює військову розвідку УПА Коломийщини. В УПА від кінця квітня 1944 р., від липня 1944 – член штабу ВО «Говерла», від літа 1950 – референт пропаганди ОУН Станіславської округи.

Два роки (1947–1949) разом із батьком у Чорному лісі воював і син майора *Сокола* Зіновій-Богдан (*Богдан, Тиміш*; 1930 – 25.12.1949, с. Зелена Надвірнянського р-ну, прис. Максимець). Дружину К. Петера Михайлину з донькою Лідією в 1947 вивезли в м. Акмолінськ Карагандинської обл., родинну садибу та сад вщент зруйнували.

Загинув К. Петер у Великодню п'ятницю 1953 біля с. Грабовець, куди пробирався з Карпат. Тут він мав підтримку односельців, які були готові надати йому притулок і допомогу. Однак якийсь зрадник привів на присілок Копачівку, де переховувався майор УПА, опергрупу. Оточений більшовиками, *Сокил* відстрілювався до останнього патрона, а потім обірвав кулею своє життя.

15. Могила М. Мартинця і пам'ятник на ній (1992, авт. Довбенюк)

Розпорядження ОДА від 26.05.1999 р. № 369

с. **Луквиця**, у південній частині сільського кладовища, поряд з дорогою.

Мартинець Михайло Петрович (1859, смт. Солотвино – 13.06.1919, с. Луквиця) – державний секретар (міністр) земельних справ в уряді ЗОУНР. Закінчив Львівську політехніку та Віденський університет, отримав диплом інженера лісівництва. У 1900-1914 роках працював керівником міністерського відділу регуляції гірських потоків у Галичині, контора якого знаходилася в Самборі. Під час роботи на цій посаді накопичив цінний матеріал про методи боротьби з розливами гірських річок, який виклав у одній із монографій. За особливі заслуги був призначений радником Віденського імператорського двору. З 1916 по 1918 роки працював начальником Централі відбудови краю у Львові, а з грудня 1918 р. інженера М. Мартинця призначено Державним секретарем земельних справ ЗУНР. Разом із колегами розробив Закон про земельну реформу.

Під час відступу, при спробі еміграції в Чехословаччину, був схоплений в с. Присліп (тепер с. Луквиця) польськими вояками і разом зі своїми співробітниками розстріляний без суду. Праворуч від пам'ятника Мартинцю розташований пам'ятник його соратнику Всеволоду Ріпецькому

16. Могила вояків УГА Зеновія (?-12.05.1919) та Євгена (?-28.02.1920) Пауків.

с. **Саджава**, на кладовищі, неподалік від церкви.

Поховані в одній могилі із батьком о. Володиславом Пауком (1844-1922).

Навчалися спочатку в Станіславівській гімназії, згодом Євген студював економіку, а Зеновій – медицину. У 1918 р. після Листопадової революції у Львові обидва добровільно записалися до Української галицької армії. Зеновій закінчив військовий вишкіл і отримав звання поручника. Євген помер від інфекційної хвороби, а Зеновій загинув у бою.

Галицький р-н

17. Могила Гузара Л.

м. **Галич**, вул., Гора, на старому цвинтарі

Гузар Лев (26.12.1858, с. Завалів на Тернопільщині – 29.07.1923, м. Галич) – нотаріус, громадсько-культурний і політичний діяч, активний член «Просвіти». Закінчив Бережанську гімназію і юридичний факультет Львівського університету, по закінченні якого спочатку працював нотаріусом у Печеніжині, а потім довгі роки в Галичі, брав

активну участь у громадському житті Галича та Станиславова: був членом українських просвітницьких товариств, зокрема «Просвіти», «Бесіди», «Бояна». У 1914 р. його заарештували австро-угорські вояки, як закладника. Після Листопадового Зриву в 1918 р. разом з іншими активістами Галича утворили Тимчасовий комітет і перебравли владу в свої руки в місті та околиці. Л. Гузару пропонували стати комісаром Галицької округи. Другого листопада було роззброєно жандармерію, підпорядковано новій владі вокзал і станційну команду, пошту, податковий уряд. Але, як і в усій Україні, владу довго утримати не вдалося. Восени 1922 р. нотаря було вдруге заарештовано за виступи проти виборів до польського сейму.

18. Меморіальна дошка Іванні Блажкевич, 1998

с. Залуква, на фасаді школи, праворуч від центрального входу.

Блажкевич Іванна Омелянівна (09.10.1886, с. Денисів Тереховлянського району, тепер Козівського, на Тернопільщині – 01.03.1977, там само) – педагог, письменниця, громадсько-політична діячка. У 1914 р. її чоловіка Івана Блажкевича призначають директором Залуквянської школи. Але з початком Першої світової війни він був мобілізований на фронт, і справами школи керувала його дружина Іванна Блажкевич. Крім освітянських справ, вона займалася громадською, культурно-просвітницькою діяльністю: налагодила роботу гуртка «Сільський господар», кооперативу «Власна поміч», читальні, рятункового комітету для тих, хто повертався із заслання. Їздила по селах (лише в 1917 р. вона побувала в 30 селах) з лекціями про новітні методи господарювання, допомагала голодуючим, вдовам, військовополоненим і дітям-сиротам. Іванна Блажкевич була свідком і учасницею Листопадового Зриву, внаслідок якого було утворено Західно-Українську Народну Республіку. 1 листопада 1918 р. вона була у Львові, де склала присягу на вірність Західно-Українській Народній Республіці. На її заклик 2 листопада у школі зібралось 100 молодих залуквян, які вирушили походом на Галич і разом із Левом Гузаром та іншими активістами Галича, серед яких був і його син, поручник УСС, Ярослав, десятник УСС Василь Мирон, гімназист Богдан Макарушка, утворили Тимчасовий комітет і перебравли владу в свої руки в місті та околиці. Було роззброєно жандармерію, підпорядковано новій владі вокзал і станційну команду, пошту, податковий уряд. Але ЗУНР проіснувала недовго. Навесні 1919 р. Львів захопили поляки, українська армія відступала. 5 травня Іванна Блажкевич записує у своєму щоденнику: «Тягнуться наші стрільчики гостинцем від Сівки. Хто підводою, хто пішки, залишаючи за собою криваві сліди. Для них влаштовано перев'язочний пункт у Залуквянській школі».

Блажкевич самовіддано доглядала за стрільцями. 29 травня 1919 р. у село вступили поляки. Почалося переслідування Іванни Блажкевич. За 12 днів серпня 1919 р. у неї було проведено 17 ревізій і 8 разів її арештовували. Її звільнили з роботи в школі, вигнали з помешкання, яке займала з дитиною. Тоді ж вона написала вірш «В чужій школі», де дитячими устами передає свою тривогу за рідну мову, рідну культуру, за долю свого народу. П'ять місяців вона ховалася в лісі біля Крилоса, а потім – у Рожнятові. У 1920-1921 рр. працювала в Станиславові в школі ім. М. Шашкевича, у товаристві охорони дітей й опіки над молоддю, а з 1922 р. і до смерті – в рідному селі Денисові. Активно займалася педагогічною та громадсько-політичною діяльністю, друкувала свої статті в жіночих періодичних виданнях, видавала книжки для дітей, виступала проти політики ополячення українців, за що постійно її переслідували. 15 листопада 1938 р. польські жандарми покарали І. Блажкевич 130 буками, зробили її інвалідом. Проте ця звіряча розправа не залякала її. Виписавшись із лікарні, вона продовжувала пропагандистську роботу. За радянської влади їй не раз доводилося проходити співбесіду в НКВД. До 1950 р. працювала вчителькою молодших класів та викладала біологію в Денисівській семирічці. Одночасно займалася творчою роботою. Кращі твори для дітей такі, як «Святий Миколай у 1920 році», «Мила книжечка» (1928), «В мамин день» (1931), збірка «Оповідання» (1931) та ін. Зберігся щоденник «Жінка на бойовій лінії», який вела письменниця від 1 серпня 1914 до 4 жовтня 1921 р. У 1963 р. за сприянням відомої письменниці Ірини Вільде, Іванну Блажкевич було прийнято до Спілки письменників України. За ініціативою й участю І. Блажкевич у Денисові створений історико-краєзнавчий музей.

19. Пам'ятник Д. Вітовському, 1997, авт. П. Штаєр

с. Медуха, в центральній частині села

Вітовський Дмитро Дмитрович (06.1877, с. Медуха, тепер Галицького р-ну Івано-Франківської обл. – 04.081919) — державно-політичний діяч, сотник Легіону Українських Січових Стрільців, полковник УГА, Державний секретар Військових Справ ЗУНР.

Закінчив Станіславівську гімназію та правничий факультету Львівського університету.

Член Головної Управи Української радикальної партії, організатор "Січей", голова драгоманівської таємної організації, один із найактивніших провідників студентської молоді. Брав участь у боротьбі за створення українського університету, розробив план звільнення з в'язниці Мирослава Січинського, котрий здійснив замах на намісника

Галичини А.Потоцького. За активну політичну діяльність був засуджений та позбавлений старшинського ступеня австрійської армії, якого отримав 1908 року.

В легіоні УСС, куди був переведений з австрійського війська, перебував із серпня 1914 року, командир однієї з найкращих сотень. Був стрілецьким ідеологом та одним з неформальних лідерів УСС, ініціатором стрілецького фонду. В 1916-1917 рр. разом з четарем М.Сасевичем і четарем М.Гаврилюком організовував українське шкільництво на Волині, а в 1918 - на Поділлі. В період Української держави деякий час був комендантом Жмеринки, де послідовно проводив організаційну діяльність зі створення українських державних органів влади.

Один з керівників Листопадового чину 1918 року у Львові, командир збройних сил ЗУНР, пізніше - державний секретар військових справ ЗУНР, член УНРади від Української радикальної партії. У травні 1919 року - член делегації на мирній конференції в Парижі, яка за дорученням Державного секретаріату мала домагатись припинення агресії Польської держави проти ЗУНР.

Повертаючись в Україну, загинув в авіакатастрофі під Ратибором (Сілезія) 4 серпня 1919 року, похований був у Берліні 14 серпня 1919 року на цвинтарі Гугенотів.

Видавав офіційну газету українських січових стрільців «Шляхи».

Городенківський р-н

20. Могила Васкула П., м. Городенка, на міському кладовищі (вул. Богуна).

Васкул Петро (8.05.1895, с. Верхній Березів Косівського повіту–2.08.1941) – четар австрійської армії, поручник УГА. Навчався у Коломийській гімназії, згодом був мобілізований до австрійської армії, де вступив до офіцерської школи. Воював проти поляків у складі УГА, нагороджений Хрестом заслуги УГА та Хрестом УНР. У 1920 р. потрапив у полон і два роки перебував у таборах інтернованих у Польщі. Від вересня 1939 до червня 1941 – управитель школи в Ясенові Пільному. На початку II Світової війни, за мадярської окупації, був командиром української міліції в Городенці.

За дорученням уряду Я. Стецька зі Львова він почав організовувати в місті Старшинську школу, а згодом отримав доручення проводити вишкіл курсантів для майбутньої української армії.

30 липня 1941 р. мадярські війська, що були постоем у Городенці, оточили будинок суду, де мала приміщення Старшинська школа і буквально розгромили її.

Команданта Петра Васкул ув'язнили, усіх міліціонерів побили і затримали. 2 серпня 1941 гітлерівці сотника таємно вивезли в семаківський ліс, де й розстріляли.

21. Могила Теофіла і Ярослава Окуневських, м. Городенка, на міському кладовищі, (вул. Богуна)

Теофіл Окуневський (05.12.1858, с. Яворів, Косівського р-ну – 19.07.1937) – адвокат, громадський і політичний діяч.

У 1889 р. був обраний послом до галицького сейму. З 1890 р. працює адвокатом в Городенці, активно займається громадською роботою. Заснував і очолив читальню «Просвіта», разом з братом Ярославом закупив комплекс будинків для Народного дому, був одним з фундаторів української гімназії «Рідна школа», з 1899 р. – членом Української Національно-Демократичної партії. При ЗУНР (1918) був членом Національної Ради.

Окуневський Ярослав (05.03.1860, с. Радівці на Буковині – 24.10.1929) – лікар, громадський діяч. У 1877 – 1884 рр. навчався на медичному факультеті Віденського університету, був членом товариства «Січ», його головою (1880), а також співредактором «Слов'янського альманаху». Служив лікарем на флоті, де досяг чину генерала медичної служби.

За уряду ЗУНР створив українську санітарну місію у Відні, яка вислала для УГА чотири вагони медикаментів.

Після війни займався лікарською практикою в Городенці.

22. Могила в честь героїв Визвольних змагань 1914-1920 рр.,

м. Городенка, на міському кладовищі

Пам'ятний хрест в честь полеглих героїв Визвольних Змагань (1914-1920 рр.) встановлений в 20-х роках ХХ ст. Окупаційна польська влада не дозволяла встановлення пам'ятника. Тому його встановили таємно за одну ніч. Пізніше вдалося викарбувати напис: «Борцям за волю України». В 30-х рр. ХХ ст. на Зелені свята біля могили відбулась панахида, на якій пам'ятну промову виголосив о. І. Пісецький (1872-1939), батько загиблого героя УВО Г. Пісецького, а чисельні присутні, як один, вклякли і присягнули на вірність Україні. Відправи на могилі І. Пісецького проводились щорічно.

Першу після 1944 р. публічну панахиду і мітинг коло могили проведено громадськістю в січні 1990 р. Тоді ж встановлено українську національну символіку, покладено квіти і відновлено давній напис: «Борцям за волю України».

В травні 1990 р. могилу поновлено громадськістю.

23. Могила Мороза П., м. Городенка, на міському кладовищі

Мороз Петро (04.02. 1876–18.12.1942) - педагог, четар УГА

24. Меморіальна дошка сотникові Вакулу П., 1992, м. Городенка (вул. Богуна)

25. Пам'ятник історикові, політичному діячеві М. Грушевському, 1996, авт. А.

Басюк. с. **Вербівці**

Розпорядження ОДА від 26.05.1999 р. № 369

26. Пам'ятник суспільно-політичному діячеві Левові Бачинському та пам'ятний знак на місці будинку, в якому він народився, 1992, авт. І. Яшан.

с. **Серафінці**

Розпорядження Представника Президента України від 09.12.1993 р. № 446

м. Долина

27. Пам'ятник М. Грушевському, 1993

м. **Долина**, пл. Незалежності, в центрі міста, перед будинком адміністрації

28. Могила політичного діяча, старшини УГА, одного з засновників УГВР, юриста Володимира Горбового

м. **Долина**, Бабієва гора, новий цвинтар

Горбовий Володимир (30.01.1898, м. Долина, тепер Івано-Франківської обл. – 21.05.1984, там само) – діяч УВО і ОУН, адвокат у Галичині, оборонець у політичних процесах.

З 1918 р. — в Українській Галицькій армії, старшина, брав участь у поході на Київ у 1919 р. У міжвоєнний період студіював юридичні науки в Празі.

В УВО з 1920 р., повітовий командант в Долинщині, шеф штабу Начальної Команди у Львові (1922 р.), керівник зв'язку між Начальною і Крайовою Командами.

У 1934 р. став одним з перших в'язнів Берези Картузької.

З 1929 р. в ОУН. У процесах 1935-36 рр. — оборонець С.Бандери. З 1939 р. мешкає у Кракові. Голова комісії Державного планування при Революційному Проводі ОУН, Голова Президії II Великого Збору ОУН, обраний Генеральним Суддею, Голова

Українського Національного Комітету (1941 р.). В'язень німецьких тюрем, звільнений в липні 1942 р. за станом здоров'я. 1 липня 1947 р. заарештований у Празі, переданий полякам, які передали В.Горбового до рук большевиків (9 липня 1948 р.). Засуджений на 25 років, відбув покарання повністю. Близько співпрацював з в'язнями М.Сорокою та П.Дужим. Звільнений 1 серпня 1972 р. До кінця життя проживав у м. Долині під постійним наглядом.

29. Гробниця родини Пачовських

м. Долина, вул. О. Антоновича, на старому цвинтарі

Похований Пачовський Михайло (20.09.1861, с. Добростани, тепер Львівської обл.– 13.03.1933, м. Долина) – український письменник, просвітитель, педагог, фольклорист, композитор-аматор, член Української Національної Ради ЗУНР (1918–19). Закінчив Віденський університет (1887). Учителював у Львові, був викладачем Коломийської гімназії (1893–1897), з 1911 – засновник і директор Долинської української приватної гімназії ім. Маркіяна Шашкевича в Долині.

30. Меморіальна дошка М. Пачовському (1861-1933), 1991

Розпорядження ОДА від 26.05.1999 р. № 369

31. Меморіальна дошка священикові, громадському діячеві, батькові Степана

Бандери Андрієві Бандері, 1996,

с. Бережниця

Бандера Андрій (11.12.1882, м. Стрий – 10.07.1941, м. Київ) – священик УГКЦ і громадсько-політичний діяч. Батько провідника ОУН Степана Бандери.

Після закінчення у 1905 році Стрийської гімназії, вступив на богословський факультет Львівського університету. Вивчав теологію та відвідував лекції з філософії, сільського господарства, кооперації. Після закінчення навчання деякий час був помічником пароха Староугринівського і Перевозецького Калуського повіту о. Володимира Глодзінського. Активно включився в громадсько-політичну роботу. Був членом Національно-демократичної партії, співпрацював із Калуською філією «Просвіти» й «Сільського господаря», вів роз'яснювальну роботу серед селян у період виборів до австрійського сейму, допомагав селянам відстоювати свої права. Один із активних учасників встановлення у листопаді 1918 р. української влади у Калуші та повіті. Посол до парламенту ЗУНР у Станиславові (1918-1919 рр.).

У 1919 р. добровільно зголосився в УГА, служив у 9-му полку 3-ої бригади 2-го

корпусу капеланом. Влітку 1920 р. повернувся до Старого Угринова, де обійняв парохію. У 1936 р. був переведений на парохію у с. Тростянець Долинського повіту.

З більшовицькою окупацією західно-українських земель, 23 травня 1941 р. о. Андрія заарештували органи НКВС. Київський трибунал засудив його до смертної кари. Розстріляний у Києві. За недоведеністю злочину 8 лютого 1992 р. був реабілітований.

32. Будинок, у якому в 1890–1895 рр. мешкав журналіст, літературний критик і публіцист, старшина УГА М. Федюшка (літ. псевдонім – Микола Євшан; 1889–1919)

Розпорядження ОДА від 26.05.1999 р. № 369

с-ще **Войнилів**, вул. Євшана, 5

Євшан Микола (справж. Федюшка Микола Йосипович; ін. псевд. - Лебедик, Явір та ін; 19.05.1889, Войнилів – 23.11.1919, Вінниця) - український літературний критик і публіцист.

Починаючи з гімназійної лави і до початку Першої світової війни він написав і опублікував понад 170 літературно-критичних праць (“Проблеми творчості” (1910), “Суспільний і артистичний елемент у творчості” (1911), “Літературні замітки”, “Листи з Галичини”, “Іван Франко і Галицька Україна” (усі – 1913) і видав окремо три книжки – “Під прапором мистецтва” (1910), “Куди ми прийшли”, “Шевченко”.

У роки війни був мобілізований в австрійську армію. Воював на російському, румунському та італійському фронтах. На ріці Ізонцо (Сочі) отримав важке поранення і після тривалого лікування повернувся додому, де одружився зі Стефанією Добрянською.

Коли М.Федюшка відбув на фронт, вона переїхала зі Станіслава до його батьків у Войнилів. Під час окупації Галичини поляками почалося тотальне переслідування всіх учасників національно-визвольних змагань та їх сімей. 27 червня 1919 року польські жандарми арештували і Стефанію, як дружину офіцера Української Галицької Армії. Її запроторили в концтабір Домб’є, де її слід загубився.

У перші дні виникнення Західно-Української Народної Республіки поручник Федюшка-Євшан перебрав у свої руки командування полком, в якому служив, арештувавши польських і австрійських офіцерів, і приводить його до присяги на вірність щойно проголошеної Республіки. Налагодив контакти з військовими частинами, що стояли у Ряшеві, Ярославлі, Перемишлі. Тут він взяв на себе командування об’єднаними військовими підрозділами, які охороняли західний кордон України по лінії Сяну. Проте дуже скоро командування наказало Євшану негайно зняти оборону із зайнятої лінії, військо розпустити. Як лише кордон став вільний, польські легіони безперешкодно

перейшли його, зайняли Журавицю, Ряшів, Ярославль, обложили Перемишль й майже не зустрічаючи жодного опору, рушили далі на Львів. Щоб не потрапити в полон, Федюшка та сотні його бойових побратимів рятуються втечею. Спочатку він переховувався у батьків своєї дружини, в селі Монастирець, а потім повертається додому, у Войнилів, де стає комендантом військової міліції округу, зміцнюючи на місцях нову владу, їздить по селах, організовує віча, виступає перед селянами, допомагає проводити мобілізацію в УГА, ловить дезертирів. На посаді коменданта міліції Євшан пробув три місяці. У березні 1919 року його запрошують до постійного співробітництва в урядовій газеті «Республіка», що виходила в Станіславі під редакцією І.Кривецького. Працюючи тут, Євшан одночасно друкується в опозиційних до ЗУНРу виданнях «Нове життя» та «Народ». Вони були ідейним рупором щойно організованого в місті Селянське-робітничого Союзу. У своїх виступах — переважно публіцистичних — Федюшка висловлював невдоволення діяльністю Західно-Української Народної Республіки та її політикою з окремих питань національно-визвольного відродження. Так, 16 квітня на сторінках «Нового життя» письменник опублікував статтю «Біда учителів і біда з учителями».

Невдовзі він був відправлений в діючу Українську Галицьку Армію. Його призначили головою архівно-історичного відділу при начальній команді УГА. Фронтові дороги привели письменника на Велику Україну, де він з десятками тисяч бойових побратимів потрапив у «чотирикутник смерті».

Помер 23 листопада 1919 року у Вінниці.

Коломия

33. Пам'ятник Грушевському М., 1992, авт. В. Римар і Г. Римар

м. Коломия, вул. Франка, 19, на подвір'ї гімназії

Розпорядження Представника Президента України від 0912.1993 р. № 446

34. Пам'ятник Трильовському, К., 1997, авт. В. Одреховський

м. Коломия, бульвар Лесі Українки, в міському однойменному парку

35. Могила К. Трильовського

Розпорядження Представника Президента України від 0912.1993 р. № 446

м. Коломия, вул. Карпатська, цвинтар Монастирок

Трильовський Кирило Йосипович (літ. псевдонім «Клим Обух», «Гайдамака», «Кирило», «Приятель», «Радикал», «Січовий батько», «Снятинчук»; 06.05.1864, с. Богутин

Золочівського повіту на Львівщині – 19.10.1941, м. Коломия) – громадсько-політичний діяч, засновник й один із керівників Української Радикальної Партії, адвокат, публіцист, журналіст, видавець, засновник і творець січового руху на Галичині. Навчався у Золочівській і Коломийській гімназіях, де належав до таємного учнівського гуртка. Юридичну освіту здобував у Чернівецькому, Львівському і Віденському університетах. У 1900 заснував у с. Заваллі на Снятинщині перше руханково-пожежне т-во «Січ». З 1908 К. Триловський голова Головного Січового Комітету, з 1912 – генеральний отаман об'єднання «Січей», голова Українського Січового Комітету, при якому в 1913 засновано парамілітарну організацію Українських Січових Стрільців. Як організатор «Січей» («січовий батько»), він спричинився до поширення й пробудження національної свідомості селянських мас, зокрема на Покутті. Двічі від радикальної партії (1907; 1911) був обраний послом до австрійського парламенту, а 1913 – до галицького сейму. З початком Першої світової війни (1914) – голова Бойової Управи УСС і член Загальної Української Ради, Української національної Ради ЗУНР (1918). Заснував Січовий комітет у Вінниці (1919), декілька січей на Закарпатті (1920), а згодом у Відні, де був серед членів Кодифікаційної Комісії в уряді ЗУНР. Після повернення з еміграції (1927), участі в політичному житті краю не брав, і був адвокатом у с. Гвіздці. У різних часописах опублікував 1800 статей і січових пісень, видав 80 брошур тощо. Редагував місячник «Зоря» і двотижневик «Хлопська Правда», календар «Запорожець», «Отаман» й ін. Був довголітнім кореспондентом газети «Свобода» і «Народне Слово».

36. Меморіальний комплекс вояків Першої світової війни, пам.1930, рек. 1998

Вул. Бандери, військовий цвинтар

Поховані вояки Австро-Угорської армії (австрійці, боснійці, поляки, хорвати) та стрільці УСС, УГА й козаки УНА, які загинули в боях за Коломию. Пам'ятник зведено на пропозицію єпископа УГКЦ Г. Хомишина, старости міста Павліковського та бургомістра Клецкі. Впродовж 1918-19 коло пам'ятника хоронили бійців трьох формувань української армії: січових стрільців, стрільців УГА та козаків УНА, які померли від ран та інфекційних хвороб у запасній лічниці окружної військової команди. У радянський період пам'ятник сплюндрували, могили понівечили. У 1998, з нагоди проголошення 80-ї річниці ЗУНР, пам'ятник відреставрували та відновили хрести на 95 могилах стрільців української армії.

37. Пам'ятник Мирославі Ірчану, 1977, авт. А. Лендьол, А. Німенко

Рішення облвиконкому від 04.01.1983 р. № 8

м. **Коломия**, Вічевий майдан, поруч із театром

Мирослав Ірчан (справжнє ім'я Баб'юк Андрій Дмитрович; літ. Псевдоніми: Усуус, Абба, Б'юк, Мірко, Андрій з П'ядик, П'ядицький, Ропша Юрко, Сивульський Іван; 14.07.1897, с. П'ядики, тепер Коломийського р-ну – 09.10.1937, Соловки, (Росія) – письменник, перекладач, хорунжий УСС і УГА.

Під час Першої світової війни, зголосився до УСС. Служив підхорунжим у корпусі січових стрільців у складі австро-угорської армії. В бою під Бориславом отримав поранення у праву руку. Після видужання він став членом Пресової квартири УСС, де виконував спочатку обов'язки кошового (літописця), а згодом – кореспондента української преси. У лютому 1920 він перейшов з УГА до ЧУГА, ставши помічником військового комісара, а згодом помічником начальника політичного відділу 1-ї бригади. В березні того ж року вступив до КП(б)У, після чого працював у політвідділі 1-ї Галицької бригади 44-ї дивізії 12-ї армії, видавав для ЧУГА часопис «Червоний стрілець». Влітку 1920 призначений комісаром агітпоїзда «Більшовик» і головою редакційної колегії. Також редагував газету для галицького селянства «Більшовик» (орган ЦК компартії Галичини). Повернувшись в Радянську Україну, працював в Умані (1920-21), а потім переїхав до Києва, де працював у школі Червоних старшин, згодом став одним із редакторів журналу «Галицький комуніст». Навесні 1922 виїхав до Праги, де навчався в Карловому університеті (1922-23). Впродовж 1923-29 рр. він проживав у Канаді, був редактором журналу «Робітниця», «Світ молоді» і секретарем заокеанської філії «Гарту». У 1929 повернувся до Харкова, де очолив літературну організацію «Західна Україна» і став редактором журналів «Західна Україна» та «Сільський театр».

Автор понад 50 книжок. Серед них збірок новел: «Сміх Нірвани» (1918), «Трагедія Першого травня», «Фільми революції» (1923), «Карпатська ніч» (1924), «В бур'янах» (1925), «Лі-Юнк-Шан» (1926), «Автопортрет», «Проти смерті» (1927), «Батько», «Генерал», «З прерій Канади в степи України», «Змовники», «Канадська Україна», «На півдорозі» (1930), «Матвій Шавала», «Осінь в димах», «Протокол» (1931), «Смерть Асуара» (1938); п'єси «Бунтар» (1922), «Безробітні», «Дванадцять», «Нежданий гість», «Родина щіткарів» (1923), «Товариство «Пшик» (1925), «Підземна Галичина» (1926), «Радій» (1928), «Дванадцять» (1930), «Драми» (1931), «Плацдарм» (1933) тощо, статей про В. Стефаника «Василь Стефаник (1924) і «Камінний хрест» (1924), та перекладів з чеської, польської і російської мов.

28 грудня 1933 на підставі виданого ДПУ УРСР ордера № 67 Мирослава Ірчана, в приміщенні ЦК КП(б)У, після тривалої розмови з Постишевим, заарештували. Його звинуватили у приналежності до націоналістичної української контрреволюційної

організації – Національний блок УВО, яка прагнула повалити Радянську владу в Україні збройним шляхом, збиранні секретних даних у військових частинах і приналежності до терористичної трійки, що готувала замах на Постишева. Судова «трійка» і Колегія ДПУ УРСР 28 березня 1934 розглянула його справу і винесла вирок: 10 років ув'язнення. Покарання відбував у Соловецьких таборах. Місцеві органи НКВД запідозрили, що, перебуваючи в місцях позбавлення волі, А. Баб'юк продовжував «перебувати на своїх контрреволюційних позиціях». Тому судова «трійка» УНКВС Ленінградської області (протокол № 83 від 09.10.1937) повторно засудила його до вищої міри покарання – розстрілу. Вирок виконано 03.11.1937. Військовий трибунал Київського військового округу 03.04.1956 переглянув справу Баб'юка А. Д. і встановив, що звинувачення підсудного були необгрунтовані, особисті зізнання органами попереднього слідства не перевірені, іншими об'єктивними даними не підтверджені і є сумнівними. Позитивні характеристики Мирославу Ірчану дали письменники А. Головка, Л. Дмитерко, М. Марфієвич, Д. Бедзик, М. Рильський, А. Шмигельський. На основі цього попередні вироки були відмінені і справа припинена за відсутністю складу злочину. Реабілітований помертню.

38. Повітова рада (тепер музей історії Коломиї; тел.: (03433)38-2-39, 2-55-29 – факс)

м. Коломия, вул. Шухевича Р., 80

Зведений у 1875, як будинок повітової ради і бурси. В часи ЗУНР у будівлі розміщувалася окружна військова команда і повітова рада. В польський і німецький періоди – повітова рада. В роки радянської влади тут спочатку знаходився районний комітет партії, згодом кабінет політосвіти і бібліотека міського комітету Комуністичної Партії України (МК КПУ), Міський Комітет Ленінської Комуністичної Спілки Молоді України (МК ЛКСМУ) і перша міська бібліотека. За часів незалежності України – музична школа № 2, а з 1997, найкраща міська споруда, перейшла у постійне користування **Музею історії міста Коломиї**. Вікна кам'яниці прикрашають вітражі, виготовлені краківськими майстрами.

Музейні експозиції розміщуються у 18 залах, фондівих і службових приміщеннях, де зберігаються більше 20 тисяч різноманітних предметів. Зокрема у музеї експонувалися «Німецькі колонії Коломиї»; «Освіта Коломиї кінця XIX – першої половини XX ст.»; «Економіка і торгівля міста в XIX –XX ст.»; «З історії єврейської громади міста»; «З історії українських етнічних земель сучасної Польщі до 1944 року»; «Органи влади краю»; «Коломия і Габсбурги».

У музеї зберігається багато меморіальних речей, які пов'язані з видатними тогочасними особами. Перед каміном, викладеним з кахлів пічки, (поч. ХХ ст.) стоїть крісло, в якому відпочивав І. Франко, навідуючись до родини Кузьми у Коломиї. Тут же бюрko Ореста Кузьми, портрет, підручник міжнародної мови «Есперанто», написаний О. Кузьмою. На столику для кави цукерниця, що належала відомій актрисі Іванні Біберовичевій; рояль матері відомого коломийського лікаря Паляниці. На столику інструментованою різними породами дерева «зіркою Давида» – кілька примірників книжок виданих у Коломиї впродовж 1902-12 рр. А також портрети цесаря Франца Йосифа, архієпископа Карла й архієпископів Зити, які багато років зберігалися в оселях Коломия, поруч з портретами Т. Шевченка та І. Франка, фото радників магістрату різних років.

Окремий розділ розповідає про послів від Коломиї до віденського парламенту та Галицького сейму, зокрема про визначного політичного діяча, адвоката, члена УСРП Лева Бачинського (1872-1930). Також експонується фото ще одного депутата Галицького сейму від Коломиї графа Войцеха Дідушицького (1848-1909), який у політичних і наукових колах був знаний, як дивак і жартівник. Особливий інтерес представляє книга почесних громадян міста Коломиї, започаткована магістратом в 1846. Також експонується лист Головної Руської Ради до Коломиїської Ради про збір підписів за поділ Галичини на польську й українську, датований 1848.

У залах музею відбуваються художні виставки. Мистецький діапазон діяльності музею вдало доповнюють вихованці дитячих музичних шкіл і виконавці патріотичної пісні, ветерани визвольних змагань.

У 2008 р. на фасаді будинку встановлено меморіальну дошку на честь 90-річчя ЗУНР (іст.)

Коломиїський р-н

39. Будинок, у якому народився письменник Мирослав Ірчан (1897–1937)

і пам'ятник Мирославу Ірчану 1968, авт. І. Боднарук, рекон. 1983

Розпорядження облвиконкому від 04.01.1983 р. № 8

Косівський р-н

40. Могила культурно-громадського діяча Михайла Кіящука

м. Косів, на кладовищі у присілку Москалівка, по вул. Сагайдачних.

Кіящук Михайло Степанович (1890, Косів – 1959, Косів) – культурно-громадський діяч на Косівщині. У 1918-1920 роках воював у лавах УГА, згодом – армії УНР, мав бойові нагороди. У 20-30-х роках ХХ ст. працював службовцем. Був ініціатором відродження читальні «Просвіти» на Москалівці. Організовував і проводив культурно-просвітні заходи (драматичні вистави, виступи хорового та руханкового колективів, доповіді, літературні вечори і ранки тощо), туристичні походи по Карпатах. Керуючи місцевим віділом «Пласту» зазнавав переслідувань з боку польської влади. У 1939 та 1941 рр., організував у Косові загони самооборони, що захищали мирне населення від грабежів та насильства. Після війни був репресований. З висилки повернувся після смерті Сталіна.

41. Могила четаря УГА Ю. Мельника

с. **Стопчатів**, знаходиться в північній частині горішнього цвинтаря.

Мельник Юрій (1889 с. Яблунів Косівського р-ну - 26.01, 1919) - четар УГА, комендант 2-ої сотні 3-го куреня Коломийського піхотного полку ім. гетьмана Мазепи. Під час I Світової війни служив в австрійській армії, закінчив старшинську школу, воював. В листопадові дні 1918 р. брав діяльну участь у створенні УГА. Сотня Ю.Мельника відзначилась в переможних боях під Равою-Руською у грудні 1918 р.

26 січня 1919 р. загинув в бою з поляками в с. Карів на Сокальщині. 24 лютого 1919р., згідно заповіту, його поховали в с. Стопчатів. Згодом громада спорудила надгробок. В 50-х роках з надгробка зникла табличка з написом, а в 1989 - зруйновано хрест. Пам'ятник відновлено в день річниці ЗУНР 1 листопада 1991р.

Надвірнянський р-н

42. Могила Голинського Г.

Розпорядження Представника Президента України від 09.12 1993 № 446

с-ще **Делятин**, вул. Січових стрільців, в південно-східній частині цвинтаря

Голинський Григорій (19.03.1895, с. Верхній Березів Косівського району – 1941, м. Станіслав) – громадсько-політичний діяч, четар УСС, поручник УГА, командир Гуцульської сотні УСС. Народився у родині збіднілого шляхтича. Після завершення навчання в Коломийській гімназії (1913) призваний на службу до австрійської армії. З кінця 1918 в чині сотника очолював Гуцульську сотню УСС, яка рейдувала теренами України з метою захисту Української Народної Республіки (УНР). Хворим на тиф Г. Голинський потрапляє під Одесою в російський полон. Згодом з кількома побратимами переправився в Чехословаччину, де вступив на філософський факультет Празького

університету, студіював також вечірній курс на лісотехнічному факультеті. На прожиття заробляв приватними уроками. Після повернення додому роботи за фахом не отримав. Польська влада не звертала уваги на його дипломи – для неї він залишався небезпечним ворогом, за яким був встановлений нагляд поліції, і вона час від часу арештовувала колишнього українського офіцера. У 1939 нова влада призначила його лісничим в с. Микуличин. Однак швидко і до спецслужб НКВД дійшла чутка про стрілецьке минуле Г. Голинського. 18 березня 1941 його заарештували і утримували в Станіславській тюрмі.

Восени 1989 під час розкопок могил жертв сталінських репресій у Дем'яновому лазі біля Івано-Франківська знайшли останки людини з слідами трепанації черепа. Жителька Делятина Л. Г. Голинська за згаданими прикметами опізнала прах свого батька, закатованого в Станіславській тюрмі на початку літа 1941. 25 лютого 1990 в селищі Делятині відбулося велелюдне зібрання з нагоди освячення відновлених могил січових стрільців та перезахоронення праху сотника УСС Григорія Голинського.

43. Могила Галечко С.

Розпорядження Представника Президента України від 09.12 1993 № 446

с. **Пасічна**, на старому цвинтарі

Галечко Софія (03.05.1891, м. Новий Сонч (тепер Польща – 31.08.1918, с. Пасічна) – перша українська жінка-офіцер (хорунжа УСС; 1916). Навчалась у Самбірській народній гімназії, та на філософському факультеті Грацького університету, де була головою гуртка «Рідна школа» та заступником голови товариства «Січ». На початку Першої світової війни добровільно вступила до легіону УСС. З 1914 року була санітаркою, розвідницею, стрільцем, четарем. У листопаді 1914 р. була нагороджена медаллю за хоробрість. У цьому ж році їй присвоїли звання підхорунжої. Відзначилася у боях в Карпатах (зима 1914-15) та на Маківці. У 1917–18 рр. служила в запасній частині — Коші Легіону УСС. Трагічно загинула влітку 1918 р. під час купання у р. Бистриці в с. Пасічній.

Рогатинський р-н

44. Братська могила воїнів УГА, на кладовищі

м. Рогатин

В час польсько-української війни 1918-1920 рр. на території Рогатинщини точилися жорстокі бої. Перший корпус УГА розбив поляків на лінії Рогатин-Дунаїв і підійшов до Гнилої Липи. 24 червня 1919 р. одинадцята бригада УГА зайняла Рогатин.

Два стрільці, що загинули в цих боях поховані в могилі, на якій громадськістю Рогатина споруджено пам'ятник. Прізвища невідомі.

45. Могила І. Горянського

с. Нижня Липиця, в східній частині старого цвинтаря.

Похований Горянський Іван (1892, с. Нижня Липиця - 1953, там же) викладач Рогатинської гімназії, сотник УГА. Закінчив Рогатинську гімназію та Віденський університет. Деякий час викладав у Віденському університеті, а пізніше у Бродівській гімназії. У 1918-1920 рр. в ранзі сотника УГА брав активну участь у визвольних змаганнях проти польських окупантів.

По закінченні війни працював у у Рогатинській гімназії, а згодом учителював у смт. Більшівцях (тепер Галицького р-ну) та с. Верхній Липиці (тепер - Рогатинського р-ну). На могилі на суцільній бетонній плиті та одноступінчатому постаменті пірамідальної класичної форми встановлено однораменний кам'яний хрест, зроблений під неокорований дуб. На постаменті викарбувана розкрита грамота з фотографією І. Горянського і написом.

46. Меморіальний комплекс стрільцям УСС-УГА і пам'ятник держсекретареві військових справ Д. Вітовському, 1991

с. Підгороддя, в центрі села.

Вітовський Дмитро (1887-1919) – громадсько-політичний і військовий діяч. Закінчив Станіславівську гімназію і Львівський університет. Працював у адвокатській канцелярії у Станіславі. Організував втечу М. Січинського із станіславської тюрми (1911). Член радикальної партії, організатор читалень «Просвіти» і осередків молодіжно-спортивного товариства «Січ». В австрійській армії дослужився до чина сотника. Згодом був направлений сотником у легіон УСС. Як голова Військового комітету організував 1 листопада 1918 р. у Львові національну революцію (Листопадовий Зрив). В УГА отримав чин полковника. Після створення ЗУНР був призначений секретарем військових справ ЗУНР (військовим міністром).

47. Меморіальна дошка М. Петріву

с. Підкамінь, на фасаді церкви Собору Пресвятої Богородиці, справа від входу. Петрів Михайло (1885, м. Городенка – 1950, Караганда) – культурно-просвітній і громадсько-політичний діяч, парох села. Навчався в українській гімназії у Коломиї та Станіславівській богословській семінарії. Висвячений на священника у 1912 р. Під час

визвольних змагань в чині польового капелана УГА брав участь у поході УГА на Київ, потрапив у «Чотирикутник смерті». Під час військових дій був поранений, перехворів тифом. Працював завідателем парохії Дем'янів (зараз Галицького району), а у 1924 р. його призначено парохом Підкаменя. Душпастирські функції виконував усердно – гарно проповідував, організував дві місії отців редемптористів у свою парохію. Вперто працював над підняттям національної свідомості сільської громади, яка була дуже заражена москвофільством. Разом із дружиною запровадив у резиденції для дітей курси рідної мови, етнографії і історії. З ініціативи пароха побудовано Народний дім, де знайшли прихисток читальня «Просвіти», бібліотека, кооперативна крамниця, молочарня «Маслосоюзу», гурток «Сільського господаря». Отець Михайло організував драматичний гурток і хор. За невтомну громадську працю переслідувався польською владою. Проти нього кілька разів порушували кримінальні справи – то через патріотичні проповіді, то за захист прав українців в справі спольщення прізвищ. Кілька разів М. Петріва погрожували вбити. Але парох продовжував вести курси рільництва, тваринництва, історії й політики. У 1930 р. парохіві вдалося врятувати село від польської пацифікації. В роки німецької окупації наражаючись на небезпеку не видавав метричних книжок німецькій владі, чим врятував багатьох односельчан від вивозу в Німеччину. Після приходу радянської влади у 1945 р. відмовився перейти на російське православ'я, за що у 1946 р. був заарештований і 13 серпня 1950 р. загинув у сибірських таборах.

48. Братська могила воїнів УГА

Розпорядження Представника Президента України від 09.12 1993 № 446

с. Черче, в центральній частині сільського цвинтаря.

26 червня 1919 біля лісу Вилінь відбувся рукопашний бій, внаслідок якого вояки Української Галицької Армії відкинули польські частини за ріку Свірж, втративши вісьмох стрільців, двох підстаршин і хорунжого Петра Барана – студента Перемишльської гімназії. Поховали їх на кладовищі в двох братських могилах. На могилі восьми січових стрільців встановлено трираменний залізний хрест, на могилі Петра Барана і двох підхорунжих - однораменний дерев'яний. Польська жандармерія кілька разів руйнувала могилу. В 1944 р. могилу зруйнували енкаведисти. Відновлена в 1990.

Рожнятівський р-н.

49. Пам'ятник Дмитру Вітовському

с-ще Брошнів – Осада, вул. 22 січня, в центрі селища, перед Народним домом

Снятинський р-н

50. Меморіальна дошка на будинку, в якому народився і мешкав отаман УГА Горук С., 1994, м. Снятин, вул. С. Горука, 20

ГОРУК СЕМЕН (СЕНЬ) (13.9.1873; за ін. даними -12.9. 1875-1920) - журналіст, отаман Легіону Українських Січових Стрільців і Української Галицької Армії. Народився в м.Снятині. Навчався у Коломийській гімназії, згодом - Львівському університеті. В довоєнний період був активним членом “Молодої України” та Християнсько-Суспільної Партії, редагував часопис “Руслан”. Став одним з організаторів товариства “Сокіл” в Галичині. В роки першої світової війни - командир сотні, з листопада 1914 - куреня Легіону Українських Січових Стрільців. Стрілецькі військові підрозділи під командуванням Г. визначалися в боях на Маківці над Стрипою і на Лисоні. Поранений під Потуторами. В листопаді 1918 входив до складу Українського Генерального Військового Комісаріату, який очолив підготовку і проведення Листопадового повстання 1918 у Львові. З 5.11. до 10.12. 1918 Г - начальник штабу Начальної Команди УГА. Брав участь в українсько-польській війні 1918-19 і українсько-більшовицькій війні 1917-21. Заарештований більшовиками в квітні 1920 в Києві. З весни 1920 Г. перебував у більшовицькому полоні у концтаборі Кожухов недалеко від Москви. В червні 1920 Г. разом з іншими галичанами був перевезений у табір особливого призначення на Соловецьких островах, де і загинув.

51. Могила професора гімназії, сотника УГА Гдулі І. (?-1922), м. Снятин, вул. Т. Шевченка, цвинтар

52. Могила січового стрільця, письменника, громадського діяча Хроновича Володимира (19.10.1890–20.11.1973), м. Снятин, вул. Т. Шевченка, цвинтар

53. Могила хорунжого УСС Куфлюка Степана (1890–1932) с. Вовчківці, цвинтар

54. Могила січового стрільця, культурно-громадського діяча, диригента церковного і сільського хорів Кейвана Василя (1896–1983), с. Прутівка, цвинтар

Тисменицький р-н

55. Меморіальна дошка К. Левицькому, 1993, авт. М. Тимків м. Тисмениця, вул. К. Левицького, 4, в центрі міста

Левицький Кость (18.11.1859, м. Тисмениця – 12.11.1941, м. Львів) – державний і політично-громадський діяч, адвокат і публіцист, почесний член т-ва «Просвіта» і НТШ.

Народився у священничій родині. Закінчив Станиславівську гімназію та юридичний ф-т Львівського у-ту. Він один із засновників Української Національної Демократичної партії (1899), згодом її голова, директор Крайового Союзу Кредитового (1898-1939), перший президент Крайового Союзу Ревізійного (з 1904 р.), т-ва Українських Правників у Львові, редактор «Правничої Часописі» (1889-1907), посол до австрійського парламенту і галицького сейму, голова Українського Парламентського Клубу у Відні та Соймового Клубу у Львові, голова Української Національної Ради у Львові (1914), згодом – Загальної Української Ради у Відні та перший голова уряду ЗУНР. Після окупації Галичини поляками виїхав до Австрії, де був членом галицького уряду у Відні. У 1924 р. повернувся до Львова, й очолив Союз Українських Адвокатів та був членом Начальної Ради Адвокатів у Варшаві. В 1935-1939 рр. – редактор журналу «Життя і Право». У 1939 р. заарештований НКВС і відбув майже 2 роки ув'язнення на Луб'янці в Москві. Звільнений напередодні німецько-радянської війни, а в липні 1941 р. він став одним із засновників і головою Української Національної Ради.

Автор праць: «Німецько-український правничий словник» (перше вид. 1893, друге – 1920), «Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914» (1926), «Історія визвольних змагань галицьких українців в часі світової війни 1914-1918» (1928), «Великий зрив» (1931) та ін.

56. Могила М. Припхана

с. **Лисець**, вул. В. Костюка, у старій частині цвинтаря.

Припхан Михайло (03.09.1891, с. Пасічна, тепер у межах Івано-Франківська – 1947) – педагог, учасник визвольних змагань 1918-1920, січовий стрілець, четар УГА. Закінчив Пасічнлянську Виділову школу (1906) і Станиславівську учительську семінарію (1911). Після поразки національно-визвольної боротьби з частинами УГА потрапив у Чехословаччину. 1920-го повернувся на батьківщину, вчителював у сс. Добровляни та Драгомирчани. З 1944 р. – вчитель Лисецької СШ та інспектор Лисецького райвно.

57. Могила К. Котецького

с. **Майдан**, поруч із Калуським шосе, на старій частині цвинтаря, коло ґрунтової дороги.

Котецький Костянтин (18.05.1883, с. Лютовисько на Львівщині – 22.10.1936, с. Майдан) – хорунжий УСС, інженер-хімік, один із кращих нафтовиків свого часу. Навчався у Львівському університеті (1901-1902), Празькому політехнічному, де студіював хімію. В роки Першої світової війни зголосився до УСС, беручи участь в карпатських боях. Через важку хворобу був демобілізований з військової служби і повернувся до свого основного

заняття. В листопаді 1918 р. працював технічним керівником рафінерії нафти в Пардубицях в Чехословаччині. Згодом перейшов на службу в уряд ЗУНР, одночасно працюючи хіміком у Дрогобичі. У травні 1919 р., разом з іншими евакуйованими державними службовцями, потрапив до польського полону спочатку у Вадовіцах, а пізніше – в таборі інтернованих у Дамб'ю під Краковом. Після звільнення працював на нафтовиробництві у Пардубицях, звідки згодом переїхав на батьківщину, де закладає власне підприємство, яке згодом збанкрувало. Помер на 54 році життя через важку хворобу. К. Котецький, як вчений, мав міжнародне визнання. Його запрошували працювати на нафтові промисли Кавказу, Мексики, Суматри та Японії, але всі пропозиції він відкидав, вважаючи, що його покликання працювати для України.

58. Пам'ятний знак родині Винничуків, 1990-ті рр.

с. Угринів, вул. Незалежності, 183, на подвір'ї садиби Винничуків.

Винничук Лазар – посол до Крайового сейму, котрий відіграв помітну роль у середовищі українських політичних кіл Станиславівщини кін. XIX поч. XX ст. Всі його три сини були активними учасниками національно-визвольних змагань. Ярослав – у часі польсько-української війни воював в УГА і був убитий в Ценжеві в бою з поляками, де і похований разом з іншими стрільцями. Середній син Дмитро – сотник УГА; син Лазар був сільським війтом під час польської та німецької окупацій, тому з приходом комуністів змушений переховуватися під чужим іменем у Калуші, де й помер. Внук Любомир загинув під Бродами в часи німецько-радянської війни. Всі діти та онуки Л. Винничка, будучи активістами українських політичних організацій, зазнали великих утисків та поневірян у часи більшовицької влади. Вже згадуваного сина Дмитра комуністичні окупанти пограбували та відправили до тюрми, а обійстя Винничуків використовували під колгоспну контору. Лише з проголошенням незалежності України нащадки Дмитра зуміли частково повернути собі награване окупантами майно, зокрема родинну оселю, де силами «Меморіалу» звели пам'ятний знак.

59. Могила М. Королюка

с. Чернів, на новому сільському цвинтарі.

Королюк Мартин (1866-1928) – культурно-громадський діяч, член Української Радикальної Партії, організатор січових і просвітянських осередків по селах Станиславівського повіту і січових свят у Станиславові (1904, 1910), кошовий міської «Січі» (1909), повірений у справах посла до австрійського парламенту Л. Бачинського, член виділу станиславівської філії «Просвіти» (1918), повітової господарської Ради в

період ЗУНР. Був близько знайомий і тісно співпрацював з К. Трильовським, Д. Вітовським, Л. Бачинським, Й. Гуриком.

60. Могила С. Буженка

с. **Ямниця**, вул. Галицька, в центральній частині старого цвинтаря, за каплицею Буженко Семен Михайлович (1895, с. Ямниця – 25.10.1962, там само) – десятник УСС та УГА, ад'ютант Вільгельма Габсбурга (з 1918). Навчався у Станіславській гімназії, закінчив Віденський університет. Добровольцем пішов у легіон УСС, а потім воював в УГА. Один із організаторів Української Галицької Армії в Ямниці. Під час польської окупації краю зазнав переслідувань з боку влади. Його оголосили персоною Non Grata, і пред'явили ультиматум – за 24 години покинути Галичину. Змушений був виїхати на Радянську Україну, де за зв'язок з петлюрівцями заарештований органами НКВС і засуджений на 10 років. Покарання відбував на Соловках, золотих копальнях Магадану і Казахстані. Він згадував, що йому дуже пощастило на слідчих, бо за те, що його засудили, в той час майже всіх розстрілювали. Перебуваючи у засланні, всюди за ним слідувала його дружина Віра Григорівна, з якою він одружився, навчаючись ще у Відні. У 1947 повернувся додому. Працював у Коломиї директором щетинно-щіткової фабрики (1947-52) та цегельному заводі.

Тлумацький р-н

61. Комплекс одиничних могил стрільців УГА, 1918 (90 могил)

м. **Тлумач**, вул. Плав'юка, на цвинтарі в його східній частині

Влітку 1919 р., під тиском польських та румунських військ, загони УГА були змушені залишити Галичину та відступити за р. Збруч. Останні бої на Тлумаччині відбулися 5-6 червня. Комендант повітової жандармерії Іван Наконечний разом однодумцями прагнув затримати ворога, але протрималися вони лише декілька годин. Всі оборонці тоді загинули.

Яремчанська міська рада

62. Могила Стефана Лукасієвича

с-ще **Ворохта**, вул. Данила Галицького на цвинтарі

Степан Лукасієвич (1893, с. Кокошинці (тепер Львівська обл.) – 23.10.1928, Ворохта)

– професор городенківської гімназії, старшина УГА. До I Світової війни вчителював у Городенківській українській приватній гімназії. Приятелював з письменником Антоном Крушельницьким. З 1919 р. зголосився добровольцем в УГА, брав участь в боях на території Галичини та за Збручем, перехворів на тиф. Після війни продовжував вчителювати.